

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק נשיא א סיון תשע"א ♦ דף היומי בבלי: מנחות פו ירושלמי: עירובין כ

כפות זהב שתיים עשר מלאת קטרת...

נושאי הדף בעלון

בישל ענבים ועשה מהם יין אם נכרי יכול לאוסרו במגעו.....מנחות פו

חשש סימן קללה בשקילת שיעורי מצוות.....מנחות פז

החלפת הפתילות של נרות חנוכה בכל יום.....מנחות פח

כסף במקום זהב אם נקרא עניות במקום עשירות.....מנחות פט

אמירת פרשת הנסכים בסדר קרבנות בשחרית.....מנחות צ

דיבור על עצמו בלשון רבים הוא דרך ענוה.....מנחות צא

לחזור להתוודות ביום הכפורים עם הש"ץ.....מנחות צב

כפתור ופרח.....עמוד 5

בפרטם של קרבנות הנשיאים, נאמר בקערות הכסף ובמזרקי הכסף, 'שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה'. אבל בכללם, בכפות הזהב פרטה התורה שהיו מלאות קטרת, ואילו בקערות ובמזרקים לא נזכרו הסלת והשמן למנחה שהיו מלאים בהם. ודבר זה טעון הסבר, מה נשתנו הסלת והשמן שבקערות ובמזרקים שלא הובאו בחשבון הכולל, מהקטרת שבכפות.

ברם, שונה דינה של הקטרת שאינה נפסלת בלינה (שבועות יא א), הואיל וצורתה בכל השנה כולה, כלומר, אינה משנה את מראיתה, מהסולת והשמן שהם נפסלים בלינה. הנשיאים הביאו את כל קרבנותיהם באחד בניסן, כמו שכתוב: 'זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו מאת נשיאי ישראל'. אם היו נותנים את השמן והסולת בקערות ובמזרקים, כיון שניתנו בכלי הם מתקדשים בקדושת הגוף, ועד שיבא זמנם ליקרב על גבי המזבח יפסלו בלינה. לפיכך הביאו את הסולת והשמן במידה מכוונת כדי שיהיו הקערות והמזרקים 'שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה', אבל לא נתנו אותם בתוך הקערות והמזרקים שהוקדשו להיות כלי שרת, ונתנו אותם בכלי חול שאינו מקדש.

הקטרת שלא היה להם לחשוש בה שתפסל בלינה, היתה מיד בתחלת ההבאה בתוך הכפות בחשבון הכולל נאמר בהן שהיו 'מלאת קטורת'.

הגאון ר' אלעזר משה מפניסק

בישל ענבים ועשה מהם יין אם נכרי יכול לאוסרו במגעו

כתב הרמ"א (יו"ד סי' כג ס"א) יין של צימוקים, פירוש שנתן מים על ענבים יבשים, דינו כיון, ואם נכרי נגע בהם נאסרו. ובשו"ת נפש חיה (סי' צב) נשאל מה הדין כאשר הצימוקים נתבשלו ומהזיעה שלהם עושים יין שרף, אם גם אז היין נאסר במגע גוי, או שמא דינו כיון מבושל שלא נאסר.

והשיב שמבואר בגמרא (עבודה זרה ל.) שיין מבושל אין בו משום יין נסך, וגם אם נכרי נוגע בו אינו נאסר, והטעם כתב הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"א ה"ט) שאין מתנסך לעבודה זרה, אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח, ומפני זה כשגזרו על סתם יינם, וגזרו על כל יין שיגע בו הנכרי שיהיה אסור בהנאה לא גזרו אלא על היין הראוי להתנסך, לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו הנכרי אינו אסור, ומותר לשתות עם הנכרי בכוס אחד. הרי לדעת הרמב"ם, כל יין שאינו ראוי להתנסך על גבי המזבח אינו נאסר במגע הנכרי, ובסוגייתנו מבואר שענבים שנתבשלו ועשו מהם יין, אותו היין אינו ראוי למזבח, שמבואר במשנה שאין מביאים יין לנסכים לא מתוק ולא מעושן ולא מבושל ואם הביא פסול, ופירש רש"י (ד"ה מעושן) שענבים מרים מעשנים אותם או מבשלים אותם כדי למתקם, הרי מבואר ברש"י, שענבים שבשלו אותם ולאחר מכן עשו מהם יין פסולים למזבח, ואם כן גם אינם נאסרים במגע נכרי.

וגם לשיטת הרא"ש (עבודה זרה פ"ב ס"ג) שהקשה על שיטת הרמב"ם שהתיר את כל היינות שאינם מתנסכים על גבי המזבח במגע נכרי, שהרי מה שגזרו חכמים שלא לשתות יין הוא כדי שלא ימשך אחר בנותיהם, וכי משום שהרתיח את היין לא שיין גזירה זו. ולכן כתב, שלכן יין מבושל לא נאסר כיון שהוא דבר שאינו שכיח לא גזרו בו חכמים. ולפי זה כתב בנפש חיה, שכל שכן שיין הנעשה מענבים מבושלות אינו דבר שכיח, שהרי יין מבושל שכיח אך הוא לא שכיח כיון רגיל, אבל יין שנעשה מענבים מבושלות אינו שכיח כלל, ובודאי לא גזרו בזה חכמים.

והאבני נזר (יו"ד סי' ק"ג) כתב שעל הראיה שהביא מסוגייתנו שענבים שבישלים פסולים לנסכים, יש להשיב שבאמת גם יין שנעשה מענבים מבושלים כשר לנסכו על גבי המזבח, אך לכן פסלה אותם המשנה כיון שהמשנה מדברת בענבים גרועים כל כך שבלא בישול הם מרים, ולכן אינם ראויים לנסכים, וכן מורה לשון רש"י. וכן לענין זיתים פירש רש"י [בפירוש השני] לעיל (פה: ד"ה אין), שלכן אין מביאים שמן מזיתים ששרו במים, כיון שהם רעים שאי אפשר להוציא ממנו שמן רק עד שנשרה במים נפסלו מלהביאם.

ועל מה שכתב הנפש חיה, שלשיטת הרא"ש כל דבר שאינו שכיח לא גזרו חכמים על סתם יינם, כתב האבני נזר דהרא"ש אינו חולק על טעם הרמב"ם, שכל שאינו כשר למזבח אינו נעשה יין נסך, רק שכתב שגם היכן שאין חשש ניסוך משום שאין דרכם בכך, יש לגזור משום שמא יבוא להתחתן בס, ואם כן בענבים שבישלים והוציא יין אף שאינו שכיח, כיון שראוי לנסכו על גבי המזבח גם הרא"ש מודה שסתם יינם אסור, יעו"ש שהאר"ך בדין של הנפש חיה, אם היין שנעשה מצימוקים שנתבשלו נאסר כשנכרי נגע בו.

חשש סימן קללה בשקילת שיעורי מצוות

בגמרא, שאל רמי בר חמא את רב חסדא אם היו מודדים את חביתי כהן גדול בכלי או ביד, ואמר לו שפשיטא שביד היו מודדים אותם ולא בכלי, שהרי מדידת משקל בכלי סימן קללה היא, שנאמר בקללות (ויקרא כו כו) 'והשיבו לחמכם במשקל'.

בחשק שלמה (ד"ה חביתי) הקשה, מפני מה לא דנו בגמרא במה לחלק את המנחות כולן, אלא רק בחביתי כהן גדול. וכתב שלפי דעת הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ג ה"ד) יש ליישב קושיא זו, שכן לדעת הרמב"ם חביתי כהן גדול נבדלים מכל שאר המנחות, ששאר המנחות מחלקים אותם קודם האפיה, וחביתי כהן גדול מחלקים אותם אחר האפיה. ואם כן יש לומר שאין סימן קללה בחלוקה בכלי אלא כשמחלקים פת אחרי אפייתה, כדרך שנזכר בתורה 'והשיבו לחמכם במשקל', ואילו בחלוקת קמח או עיסה בכלי אין חשש. אך לדעת הראשונים החולקים על הרמב"ם, וסוברים שגם את מנחת החביתין היו מחלקים בעודה עיסה, אין לתרץ כך, וצריך לומר שחביתי כהן גדול היו צריכים לחלק בדקדוק גדול כדי שיקריבו בערב באותה מידה שהקריבו בבוקר, וכשצריך לשער בדקדוק אין לשער בכלי, אבל בשאר המנחות שלא היו צריכים לשער בדקדוק, היו יכולים לשער בכלי.

ולפי דבריו נמצא, שלדעת הרמב"ם אין סימן קללה בשיעור בכלי אלא בלחם אפוי ולא בשאר דברים, ולדעת שאר הראשונים אין סימן קללה בשיעור בכלי אלא כשמשערים בדקדוק, ולא כשמשערים שלא בדקדוק.

וכתב הגרא"ח נאה בשיעורי תורה (הקדמה ראשונה), שלכאורה יש להקשות מפני מה אין אנו מוצאים בדברי חז"ל שיעור לרביעית במשקל הסלעים והדינרים, שהוא היה המשקל המצוי, והיו מקילים בזה על העם, ומה הטעם שרק בדברי הגאונים והבאים אחריהם אנו מוצאים שנתנו שיעור לרביעית בסלעים ודינרים. ותירץ שכיון שהמשקל הוא סימן קללה וכמבואר בסוגייתנו, לכן לא רצו התנאים והאמוראים לשער שיעורי המצוות במשקל. אבל הגאונים והרמב"ם שראו שנתמעטו הלבבות יותר, ראו צורך להודיע לנו השיעורים במשקל, וכמו שאמרו בכיוצא בזה (ברכות נד.) על פי הפסוק 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' (תהלים ק"ט קכו). ונקט משקל הוא סימן קללה בכל דבר שמשערים אותו בדקדוק.

ובמשנה הלכות (שו"ת ח"א סי' לו) הביא המשנה בכלים (פ"ז מ"ו) לענין שיעור כביצה בינונית, שאמר רבי יהודה שמשערין בכביצה גדולה וקטנה עיי"ש. ואמר רבי יוסי, וכי מי מודיעני איזוהי גדולה ואיזוהי קטנה, אלא הכל לפי דעתו של רואה. וכתב הרמב"ם (פירוש המשניות שם), שהענין חוזר אל אומד האדם, שאומד בדעתו לפי מראית עינו שהביצה שמודד בה היא שוה, לא קטנה ולא גדולה, והלכה כרבי יוסי. ומבואר, שסומכים על אומד דעת האדם לענין שיעורי המצוות ולא על המדידה בכלי. וכתב, שיש לומר שהבא לשקול שיעורי מצוה במשקל סימן קללה הוא, ואסור לעשות כן, וכמבואר בסוגייתנו, ואדרבה חסרון יש במשקל ועדיף לשער באומד.

ויש להעיר בזה ממה שכתב בספר שעשועים [לרבי יוסף אבן זבאדה, מחכמי ספרד בזמן האבן עזרא (עמוד 87)], ששם בפי בעל דינו את דברי הרופאים, שיאות לחכם להנהיג תאוותו כהוגן וכשורה, ולהיות מאכלו ומשתהו במדה במשקל ובמשורה, ואם לא, יביאוהו מהרה לקבורה. והשיב לו, שכל זה דבר נקל ומשפט מעוקל, כי קללה היא 'ואכלתם לחמכם במשקל'.

החלפת הפתילות של נרות חנוכה בכל יום

מבואר במסכת סופרים (פ"כ ה"ד) שאין חוששין לפתילת נר חנוכה להחליפו עד שיכלה. וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' תרעג ס"ד), שאין חוששים להצריך להחליף את הפתילות של נרות החנוכה, אלא יכולים להשתמש בהם עד שיכלו. וביאר במשנ"ב (ס"ק לא), שחידושו של השו"ע הוא, שאין לחשוש שיש ביזוי מצוה במה שמדליקים בפתילות שאינן חדשות, ובאמת אדרבה טוב יותר להדליק בישנות, כיון שנוח יותר להדליק בפתילות אחרי שכבר הדליקו בהם פעם אחת.

וכן כתב בדרכי משה (שם אות ו) בשם האבודרהם (סדר הדלקת נר חנוכה עמוד ז), שאין צריך להחליף את הפתילות, אלא שנהגו כן להחליפם. וכן הביא בשם הכל בו (סי' מד) שכן נהגו. ודנו האחרונים בטעם מנהג זה. ובאמת בגוף דברי הכל בו מבוארים שני טעמים למנהג זה, האחד כדי לעשות זכר לנס שהיה מתחדש בכל לילה, ולכן מחדשים הפתילות בכל לילה ומברכים על התוספת, ועוד טעם אחר לחדש את הפתילות, זכר למקדש שהיו מחדשים את הפתילות במנורת בית המקדש בכל לילה.

ובמועדים וזמנים (ה"ו סי' צא) חידש הטעם השני מדעת עצמו, וביארו יותר, והוא שבכמה דברים אנו מוצאים שהדלקת נרות חנוכה היא בדוגמת נרות בית המקדש, ומטעם זה מהדרים להדליק בשמן זית כמו שכתב במור וקציעה (סי' תרעג), [ובגמרא (שבת כג.) מבואר טעם אחר להידור בשמן זית, משום שאורו עולה יפה יותר]. והר"ן (שבת ט. ד"ה הלכות) כתב, שמטעם זה אסור להשתמש לאורם של נרות חנוכה, שכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תיקנום, עשו אותם כמנורה שאין משתמשים בה כלל. וכיון שמבואר בסוגיינתנו שנה של מנורת בית המקדש שכבה ונידשן השמן נידשנה הפתילה, דהיינו שיש לה דין דשן וצריך להוציאה לבית הדשן ואין לחזור ולהדליק בה, לכן מטעם זה נהגו לעשות גם נרות חנוכה בדרך זו, ופתילה שדלקה ונידשנה אין חוזרים ומדליקים בה, אלא מדליקים בכל יום בפתילה חדשה. ושוב הביא שכן כתב באליה רבה (סי' תרעג ס"ק טז) [ודבריו הם בשם הכל בו הנזכר]. וכן כתב המאירי (שבת כא:), שחידוש הפתילות בכל לילה אינו מן הדין אלא דרך הידור, כדי לדמות לנרות בית המקדש.

וכתב במועדים וזמנים, שלפי חידושו של הגרי"ז הלוי (תמידין ומוספין למנחות דף פח), שמה שצריך להחליף את הפתילה שבמנורה אינו משום שנשרפה מקצתה והפכה לדשן, אלא משום שחלה עליה מצות דישון, ועל פי זה ביאר שבמקום שלא חלה מצות דישון [כגון שלא היתה הדלקה לשם מצוה] לא נפסלה הפתילה מלחזור ולהדליק בה, ואם כן נראה שאף על פי שנרות חנוכה נתקנו כנגד הנרות שבמנורת בית המקדש, מכל מקום לא תיקנו בהם מצות דישון אלא רק מצות הדלקה, וממילא אין שום פסול בפתילות ישנות לפי זה.

וכן הביא בשם ליקוטי חבר בן חיים (ליקוטי או"ח סי' תרעג ס"ד), שהחתם סופר לא היה נוהג להחליף הפתילות בכל ערב, וכתב בחבר בן חיים לבאר הטעם שלא היה מחליף אף שבמקדש היו מחליפים, מפני שבנר חנוכה משום פרסומי ניסא עדיף יותר שלא להחליף, שיאיר וידלק יפה יותר, אבל במקדש לא הדליקו בפתילה ישנה, שלא יאמרו לאורה הוא צריך שידלק יפה יותר. ומסיק במועדים וזמנים, שאין צריך להחליף את הפתילות בכל יום, אך יש הידור להסיר את השרוף מלמעלה ולהדליק במקום שנראה כחדש, שבזה יש הידור מצוה.

כסף במקום זהב אם נקרא עניות במקום עשירות

בסוגיינתנו למדו מדרשות הפסוקים, שפי הנרות של מנורת בית המקדש היו של זהב טהור ולא זהב פחות, ומה שהוצרך הכתוב לומר זה, כיון שהיה מקום לומר שמתוך שהתורה חסה על ממונם של ישראל לא יעשו את פי הנרות מזהב טהור, כיון שהאש משחרת אותם.

בתשובה מאהבה (שו"ת ח"א סי' ז) הובאה תשובת רבו הנודע ביהודה (נדפס במהדו"ת קו"א סי' ז) שדן בשני כללים שלכאורה סותרים זה את זה, שיש מקומות שאמרו שאין עניות במקום עשירות ואין מדקדקים בבית המקדש לקמץ בהוצאות הממון, ויש מקומות שאמרו להיפך, שהתורה חסה על ממונם של ישראל. ובתחילה ביאר שבכל מקום שהוא מוכרח בכלי שרת, דהיינו כלים שחייבים להיות קדושים בקדושת כלי שרת, בזה אמרו אין עניות במקום עשירות, ובמקום שאינו מוכרח בכלי שרת אומרים בזה התורה חסה על ממונם של ישראל, עיי"ש שמביא דוגמאות לזה. אמנם בעל התשובה מאהבה הביא ממשמעות דברי רש"י שבכל כלי מקדש אומרים אין עניות במקום עשירות אפילו אינו מוכרח בכלי שרת, כגון שופר של מקדש.

ביאור נוסף כתב הנו"ב, שלעשות משל כסף ולא משל זהב אין נקרא עניות, ולכן כשעושים משל כסף מקיימים שניהם, גם שהתורה חסה על ממונם של ישראל שהכסף זול יותר מזהב, וגם אינו סותר לדין של אין עניות במקום עשירות. אמנם ניתן לעשות כלי מכסף רק במקום שאין גזירת הכתוב לעשותו משל זהב, ובזה ביאר מה שהצריכו בסוגיינתנו ללמוד מפסוקים שיעשו הנרות מזהב, אף שכלי שרת הם ואומרים בזה אין עניות במקום עשירות, אלא שמצד דין זה עדיין היו יכולים לעשותם משל כסף, ובא הכתוב לגזור ולומר שיעשוהו מזהב, ולא כמו שהבין בתשובה מאהבה בכוננת הגמרא שבא הכתוב לומר שיעשו הנרות מזהב משום אין עניות וכו'. שוב כתב הנו"ב שאפשר שהטעם שלא עשו הנרות מכסף הוא משום אין עניות וכו', שבענין זה שכל המנורה של זהב טהור ופיות הנרות יעשו של כסף משום שמשחירים, בזה אפילו בשל כסף שייך אין עניות, כיון שגוף הכלי של זהב.

הדלקת נרות בגופה של מנורת זהב כשאין כוסיות

בחשוקי חמד (יומא לט.) דן בדין בית כנסת שיש בו מנורת זהב לחנוכה, ויש בה כוסיות של זכוכית שבהם מדליקים את הנרות, ונשברו הכוסיות, אם ידליקו במנורת הזהב עצמה אע"פ שהזהב ישחיר בהעדר הכוסיות וינזק, או שמא יעדיפו להדליק במנורת פח כדי לא להפסיד רכוש ביהכנ"ס. ונקט שבזה ודאי יש להעדיף להדליק במנורת הפח, כיון שלא נאמרה בזה גזירת הכתוב שמכחה למדו בסוגיינתנו שאין להקפיד בהפסד הממון שבהשחרת פי הנרות, ואם כן חזר הדין שהתורה חסה על ממונם של ישראל. ובפרט שמצות נרות חנוכה אינה אלא מדרבנן. אך אם הציבור מסכים ולא איכפת להם על השחרת פי הנרות, ורוצים שידליקו דווקא במנורת הזהב, מותר להדליק בזהב, כיון שהנרות שבהם שמים את הפתילות והשמן הם חלק מעיקר המצוה.

אמירת פרשת הנסכים בסדר קרבנות בשחרית

בסוגייתנו צידדו ללמוד מכלל ופרט וכלל שקרבנות עולה ושלמים שאינם באים על חטא טעונים נסכים, אבל קרבן חטאת ואשם הבאים על חטא אינם טעונים נסכים. ומסקנת הגמרא שאין הנסכים תלויים בקרבן שאינו בא על חטא, אלא במה שהקרבן בא בנדבה, ועולה ושלמים באים בנדבה ועל כן טעונים הם נסכים, אך חטאת ואשם אינם באים בנדבה ועל כן אינם טעונים נסכים. וכן פסק הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ב ה"ג). ודעת רבי שמעון (סוטה טו.) שהטעם תלוי בחטא [ולא בנדבה], וביאר, שבדין הוא שתהא חטאת חלב טעונה נסכים שלא יהא חוטא נשכר, ומפני מה אינה טעונה שלא יהא קרבנו מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו טעונים נסכים לפי שאינם באים על חטא.

והנה בשו"ע (או"ח סי' א ס"ה) כתב שטוב לומר בשחרית פרשיות עולה, מנחה, שלמים, חטאת ואשם. וכתב במגן אברהם (סק"ח) שאחרי שיאמר פרשיות עולה ושלמים יאמר פרשת נסכים כי אין זבח בלא נסכים, אבל אחר פרשיות חטאת ואשם אינו צריך לומר פרשת נסכים כיון שהם אינם טעונים נסכים וכמבואר בסוגייתנו.

וכתב בפרי מגדים (א"א שם), שבדברי המגן אברהם אין מבואר כמה פעמים צריך לומר את פרשת הנסכים, ולכאורה כיון שההלכה היא שצריך להקריב לכל קרבן בפני עצמו את נסכיו, והמביא כמה קרבנות צריך להביא כמה נסכים, וכמבואר ברמב"ם (שם ה"ה), אם כן צריך לומר ג' פעמים פרשת נסכים, אחר פרשת עולה ואחר פרשת שלמים ואחר פרשת תודה.

ובלב חיים (ח"א סי' טז) הוכיח שיאמר אחר כל הקרבנות פרשת נסכים פעם אחת, ויועיל לכל הקרבנות המחויבים בנסכים, כמו שאומרים בתפילת מוסף של המועדים 'ומנחתם ונסכיהם' פעם אחת לכל הקרבנות. שאין גדר אמירת פרשת הקרבנות כאילו כל פרשה היא קרבן, אלא שהקורא את הפרשה מקבל עליו להקריב קרבן זה כשיוכל להקריבו, וכיון שאנוס הוא ואינו יכול להקריב, הקב"ה מצרף מחשבתו הטובה למעשה ומעלה עליו כאילו הקריב. ואם כן כשקורא את פרשת הנסכים פעם אחת הרי הוא מקבל בזה להקריב את כל הנסכים שיצטרך להקריב, ובקבלה זו נחשב לו כאילו הקריב את כל הנסכים, ואינו צריך לקרות את הפרשה כמה פעמים.

ולאחר שמפלפל בענין זה כתב שאמנם אם אומר אחר כל קרבן היה"ר של אותו קרבן לא יועיל מה שאומר פרשת נסכים לבסוף, שהאיך יתכן לומר יהי רצון כאילו הקרבתי וכו' כשעדיין לא אמר שמקריב הנסכים, והרי כאילו אמר שמביא קרבן בלי נסכים, ולכן מסיק שיאמר יהי רצון אחר קריאת כל הפרשיות כולן עם פרשת הנסכים בכללות, ויאמר יהי רצון שיהא חשוב כאילו הקרבתי עולה ושלמים ותודה ומנחתם ונסכיהם בזמנם. וכן הביא בבאור הלכה (סי' ס"ה ד"ה ופרשת עולה) בשם הארצות החיים שמצדד שלענין קריאה די בקריאת פרשת הנסכים פעם אחת בלבד.

אמנם כתב בלב חיים, שהטעם שהטור והשו"ע והארצות חיים והלבוש לא הזכירו כלל מזה שיאמר פרשת נסכים, הוא משום שקריאת הקרבנות הוא לזכרון בעלמא, שהרי אין לנו טהרה ולא בית המקדש ולא כהן, אלא שבחסד עליון רצה הקב"ה לזכות את ישראל שתהיה הקריאה כהקרבה, וכיון שהקב"ה מקבל קריאה זאת לזכר בעלמא כהקרבה, מעלה עליו כאילו הקריב ככל משפטיו וחוקותיו עם הנסכים הצריכים לכל קרבן, כמו שמקבל ומעלה עליו לכמה דברים רבים הצריכים להכשר הקרבן אע"ג שאינם.

דיבור על עצמו בלשון רבים הוא דרך ענוה

בגמרא, אמר רב פפא בדיק לן רבא וכו'. וכתב בילקוט המאירי (בסוגייתנו) שכן היה דרכו של רב פפא לדבר על עצמו בלשון רבים, והעיר (עירונין נא.) ממה שמבואר בזהר חדש שאין לדבר על עצמו בלשון רבים כיון שהוא דרך יוהרא, ותירץ, שאפשר שהיו עוד אנשים עם רב פפא, או שאדם חשוב יכול לדבר על עצמו בלשון רבים.

ומה שהביא בשם הזהר חדש, הוא בפרשת בראשית (כז:), על הפסוק 'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' (בראשית א כו), שדיבר הקב"ה על עצמו בלשון רבים, וביאר רבי בוטא בזהר בשם רבי בו, שהוא כמלך השליט על הכל ומבקש להראות עצמו שהכל כלול בו והוא הכל, ולכן מדבר על עצמו בלשון רבים, כך הקב"ה כיון שביקש להראות שכל העולם שלו, כלל הכל בידו ודיבר בלשון רבים על עצמו, להראות שהוא הכל. וכפירוש זה הביא האבן עזרא בפסוק זה בשם גאון אחד, שאמר הקב"ה נעשה תחת אעשה, כי כן דרך המלכים לדבר. [ודחה פירושו ופירש על פי דרכו, עיי"ש]. ומדברי הזהר נמצא שהטעם שהגדולים מדברים על עצמם בלשון רבים הוא לאות גדולה, להורות שהכל כלול בהם, ועל פי זה הקשה בילקוט המאירי איך דיבר רב פפא על עצמו בלשון רבים.

אך ברב פעלים (שו"ת ח"א סוד ישרים סי' א) כתב, שמה שקשה בפסוק 'נעשה אדם' שאמר נעשה לשון רבים, הנה המפרשים ז"ל כתבו שכן הוא דרך הגדולים, שהיחיד מדבר על עצמו בלשון רבים, ולכן אמר נעשה בלשון רבים, ללמדנו דרך ארץ של הדיבור שראוי לדבר בדרך ענוה. ולפי דבריו הוא לשון ענוה לדבר בלשון רבים [על כל פנים כמדבר על מעשה שעשה].

ומקור הדברים בספר חסידים (סי' טו), שכתב שדרך ענוה הוא לדבר בלשון רבים, שכן מצינו במשה שאמר ליהושע 'בחר לנו אנשים' (שמות יז ט), והוא להראות שאינו תולה המעשים בעצמו אלא בו ובחבריו, וממנו למד רבן גמליאל (סנהדרין יא:) ששלח כתב בענין עיבור השנה וכתב בו 'נראה הדבר בעיני ובעיני חברי'. וכן אמר הקב"ה 'את מי אשלח ומי ילך לנו' (ישעיה ו ח), סיים בלשון רבים, מכאן למדה התורה דרך ענוה לרבנים [ומה שאמר את מי 'אשלח' ולא כתוב נשלח, ביאר בספר חסידים כדי שלא יאמר שתי רשויות הן]. [וכן היה מנהג כמה צדיקים מתלמידי הבעש"ט לדבר על עצמם בלשון רבים].

ובחיי יצחק (תולדות ד"ה שכב אחד העם) כתב, שמבואר ברש"י (בראשית כב א) שדרכם של חסידים לענות בלשון 'הנני', שהוא לשון ענוה ולשון זימון. וביאר הטעם שהוא לשון ענוה, לפי שחסידים אינם חפצים לומר 'הנה אני', כיון שאינם עושים עצמם לדבר יש ולכן אומרים 'הנני' שהוא קיצור שתי התיבות 'הנה אני' ומבליעים תיבת 'אני'. וביאר מה שאמר אבימלך (בראשית כו י) על עצמו 'אחד העם', וביאר רש"י, המיוחד בעם, זה המלך. וכתב בשפתי חכמים שדייק רש"י כן ממה שנאמר (שם) 'והבאת עלינו אשם' לשון רבים, ובמלך מצינו לשון רבים וכן לגבי אדם חשוב. ומלך צריך ענוה יותר משאר כל אדם, כמו שאמרו (ברכות לד:): שהמלך כורע בתחילת התפילה וכיון שכרע שוב אינו זוקף, ולכן המלך אינו אומר על עצמו לעולם לשון 'אני' ואינו עושה מעצמו דבר יש, ולכן צריך תמיד לדבר על עצמו בלשון רבים, ואמר אבימלך 'עלינו'.

לחזור להתוודות ביום הכפורים עם הש"ץ

בסוגייתנו מבואר ששעיר המשתלח של יום הכפורים הוא אחד משתי הקרבנות הטעונים סמיכה אף על פי שהם קרבנות ציבור. ולהלן מתבארת הלכה העולה למעשה בזמנינו מדין זה ששעיר המשתלח הוא קרבן ציבור וטעון סמיכה.

כתב בשו"ע (או"ח סי' תרו ס"ג) לענין הוידי ש'אומרים ביום הכיפורים, שצריך להתוודות מעומד, ואפילו כששומע את הש"ץ להתוודות והוא התוודה כבר, צריך לעמוד. וכתב הרמ"א שיחזור ויתוודה עם השליח ציבור. וביאר במשנה ברורה (ס"ק יא) שנחלקו בדבר השו"ע והרמ"א, לדעת השו"ע כיון שהתוודה כבר בעצמו אינו צריך לחזור ולהתוודות פעם שניה עם הש"ץ, אלא רק לשמוע מהש"ץ כשאר חזרת הש"ץ, וצריך לעמוד בשעה שהש"ץ אומר הוידי. ולדעת הרמ"א צריך לחזור ולהתוודות, ומקורו בדברי הר"ן (יומא ו. ד"ה שמע מינה) בשם הגאונים, וכן פסקו בעיטור ומאירי, וכן המנהג בזמנינו. אך במעשה רב (סעיף ר"ג) כתב, שהוידי 'אשמנו' ועל חטא' בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ לבדו והציבור שומעים.

ובדברי השו"ע שהציבור צריכים לעמוד בשעה שהש"ץ אומר וידי, תמה בשיירי כנסת הגדולה (או"ח סי' תרו הגה"ט אות ג) על מנהג העולם שאינם מקפידים על דברי השו"ע והרמ"א לעמוד בשעה שהש"ץ אומר וידי ולחזור ולומר עמו, וכתב בשם הרב אליה עובדיא, שאין החיוב לקום אלא דווקא ביום הכפורים שיש מצוה להתוודות בו, אבל בשאר הימים שאין מצוה להתוודות אינו חייב לקום בשעה שהש"ץ מתוודה אם הוא כבר התוודה, ועל זה סומכים העולם בשאר ימות השנה שאינם מקפידים לקום. [אך בנוה שלום (דיני וידי אות ב) כתב, שעתה נתפשט המנהג לעמוד גם בשאר ימות השנה כשהש"ץ אומר וידי, אפילו אם כבר התוודה].

וכן הסתפק בכפות תמרים (תוספות יום הכפורים יומא פז: ד"ה אמר) בדעת הר"ן והרמ"א שביום הכיפורים צריכים הציבור לחזור ולומר הוידי עם הש"ץ, אם בשאר ימות השנה נכנס לביהכ"נ ומצא ציבור מתוודים אם חייב לעמוד ולהתוודות עמהם, שיש לומר שאין דין זה אמור אלא ביום הכיפורים שחייב אדם להתוודות, אבל בשאר ימות השנה שאינו חייב בוידוי אינו צריך לקום ולהתוודות, והוסיף שהרמב"ם (תשובה פ"ב) בדיני וידי של יום הכיפורים, לא הזכיר שצריך להתוודות מעומד ושהציבור חייב לאומרו עם הש"ץ.

ובבית דניאל (עמוד 3) כתב, שיש לומר שדברי הר"ן והרמ"א אינם שייכים אלא ביום הכפורים, והוא על פי מה שכתב בעין יצחק (פתח השער אות לד) בשם הירושלמי (יומא פ"ה ה"ז), שבזמן הזה שאין לנו שעיר המשתלח, היום עצמו מכפר. וביאר בעין יצחק שכיון שאין לנו קרבנות, עיצומו של יום דינו כקרבנות ציבור המכפרים על כל החטאים, אך אין היום עולה כקרבן ציבור אלא כששבו ישראל בתשובה בציבור, שהרי שעיר המשתלח טעון תשובה וידי וכמבואר בסוגייתנו, וכדי שיעלה היום כנגד הקרבן הרי הוא טעון תשובה, וכדי שיחשב כקרבן ציבור צריך שישבו הציבור יחד בתשובה. והאריך לבאר על פי זה מאמרי חז"ל בענין התשובה בציבור ביום הכפורים. וכתב בבית דניאל שכיון שמכלל התשובה הוא הוידי, לכן צריכים הציבור להתוודות יחד כדי לקיים מצות התשובה יחד, ויעלה להם כאילו הקריבו שעיר המשתלח, ומטעם זה חוזרים ומתוודים עם הש"ץ.

כבתו

נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה

הנה ידוע הדין המבואר (יומא כד:) וברמב"ם (ביאת מקדש פ"ט ה"ז-ח) דעל הטבת הנרות זר חייב עליו שהוא עיקר עבודת הנרות, ועל הדלקת הנרות אין הזר חייב, וצריך להבין הענין הזה. ויש לומר, כי הנרות של המנורה לנר ה' נשמת אדם, שהיה אהרן עומד ומטיב את הנרות, היה העיקר לאחר שנכבו אז היה דישון המנורה כדי להוציא את הדשן במה שנשאר מן הפתילה והשמן, כמו שאמרו נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה, היינו כיון שנכבה צריך להיטיב ולהתחיל מחדש ולהוציא את הדשן מן הנר הקודם. וזה הוא עבודת כל אדם להתחיל מחדש ולהוציא את הפסולת שנצטבר בו, בבחינת סור מרע ועשה טוב, ולכן הדישון הזה נקרא הטבת הנרות להיטיב את מה שנעשה רע ופסולת, וזה היה עבודת כהנים בכל עבודת הקרבנות לכפר בחטאות ואשמות וכל הקרבנות, שענין כפרה הוא ענין הסרת הרע כמו שפירש רש"י על הפסוק (בראשית לב כא) 'אכפרה פניו במנחה', וזוהי העבודה שבמקדש וניתן לכהנים משרתי ה', אבל ההדלקה אעפ"י גם הוא מצוה באהרן ובניו כמבואר שם ברמב"ם, אולם כשכבר הוטבו הנרות בנקל להדליק, וגם זר שהדליק אינו חייב.

(אמרי אברהם, לחנוכה)

מערב ועד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב ועד בקר

כתיב (במדבר ג) 'ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה', פירש רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, ויש לומר הכוונה, דהנה כתיב (שמות כז כא) 'יערוך אותו אהרן ובניו מערב ועד בקר לפני ה', ובאונקלוס יסדר יתה אהרן ובנוהי מרמשא עד צפרא קדם ה', אך ברש"י בשם חז"ל פירש מערב ועד בוקר, ורצה לומר שדי בזה שנותן לה מדתה. והנה נר חנוכה קיי"ל (שבת כא:): כבתה אין זקוק לה, ובכל זאת נהגו יראי השם שהיו עומדים ויושבים אצל הנרות כל זמן מצוותה חצי שעה. לכן יש לומר שאהרן כהן היה מקיים הפסוק 'יערוך אותו אהרן ובניו מערב ועד בקר' כפשוטו בלי שום שינוי ולא שינה, והיה עומד שם כמה שהיה ביכלתו מערב ועד בקר כלשון הכתוב ולא ישן כל הלילה. וזה שפירש רש"י ויעש כן אהרן כ"ן כמו שכתוב בפשוטו, להגיד שבחו של אהרן שלא שינה פירוש הפסוק מפשוטו להסתפק בדרשת חז"ל תן לה מדתה שתהא דולקת מערב ועד בוקר, רק גם היה מקיים הפסוק כלשונו 'יערוך אותו אהרן ובניו מערב ועד בוקר', שכל הלילה היה עוסק בהדלקה שהשגיח ומקיים מצוותיה בדחילו ורחימו שלא יכבה.

(אריה שאג, בהעלתך)

הכבש הבא עם העומר אע"פ שמנחתו כפולה לא היו נסכיו כפולים

יש לרמז עוד על אחת כמה וכמה טובה כפולה, כי ביום הנפת העומר מקריבין שני עשרונים לכבש מה שלא מציינו בכל התורה רק עשרון לכבש, ואמרו חז"ל מנחתו כפולה ואין נסכיו כפולים, נמצא נקראת זו המנחה בשם 'טובה כפולה', כי טוב"ה עולה חט"ה, כי היתה באה מן סולת חטה. וזהו על אחת כמה וכמה היינו, מצוה אחת יש לנו שהיא ספירת העומר אשר אנו מחשבין בכל יום כמה וכמה לימי העומר, אז הוא טובה כפולה היינו מנחת חטה כפולה, ואין לנו רק מצוה אחת כזו שתהא מנחתו כפולה.

(אמרי נועם, לפסח)

גם לחתן שלך מגיע

ש"ס עוז והדר

חדש!

סדר קדשים החדש
שכבר יצא טיבו במהדורת
הדף היומי עכשיו
במהדורה המורחבת

הש"ס המפואר והמושלם, פרי עמל ויגיעה של
מאות תלמידי חכמים במשך 25 שנה בעריכה אמיתית ומדויקת.

ש"ס בינוני מורחב

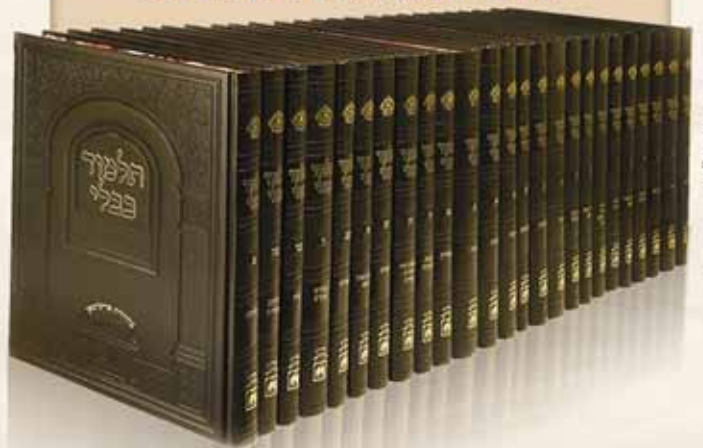
26 כרכים כולל זרעים טהרות החדש.

נייר קרם איכותי
בייצור מיוחד,
נח ונעים לקריאה.

מהדורת חתנים מפוארת

26 כרכים כולל זרעים טהרות החדש.

31 ס"מ

36 ס"מ

מבצע אדיר

מתנה מיוחדת

לרוכשים ש"ס חתנים או בינוני מורחב

סט 'אבות מתיבתא' 6 כרכים

עם לקט נרחב של כל המפרשים על מסכת אבות

רוב
מכר!

הש"ס שמאיר את בתיהם של
גדולי ישראל יאיר גם את ביתכם!

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66